

София, 9 ноемрий 1930 год.

Цена 3 лева

Брой 51

ВЕСТНИКЪТЪ НА ВЕСТНИЦИТЕ

Основанъ
1916 год.

ИЗДАНИЕ НА ДРУЖЕСТВОТО НА СТОЛИЧНИТЕ ЖУРНАЛИСТИ

38

Защо Америка не обяви война на България

ХРОНИКА

Един интересен разговор с г-н Симоен Радев

Искрият симпатии на американците към българския народ — Уйлсон за границите на България — Въпросът за Македония — Какво е предлагала американската делегация при преговорите за мир — Кулидж за западна Тракия — Неизвестни досега исторически факти — Американците за нашия цар — Той е най-елегантно човък на света — Стопанският връзки между България и Америка — Интересът към българската литература

От няколко дена е в Столична известният наш общественик и виден дипломат, сега гьлномощен министър в Вашингтон, г. Симоен Радев. След дълго отсъствие от България, той бе поканен да ни даде за „Вестник“ беседа за неговите един разговори. На вестникът един разговори. Г-н Радев е един рѣдко уелнѣтателен събеседник.

— Ние можем да почнем — каза г. Радев след сърдечното приветствие. Азъ почувствувам американци въ пестеното на времето и побрѣхав да започна.

Какви сж чувствата на Америка към българите?

— Когато пристигнахъ въ Америка, при първата ми официална визита, която направихъ на английския посланикъ сър Еме, той ми каза между друго: „Въ Америка има едни традиции симпатии към България, които не отслабнаха даже през голѣмата европейска война.“ Срещихъ ми съ американци още през първѣт месеци на мое то пребиваване въ Вашингтонъ и много убедиха въ това.

Имамъ да забележа, че моятъ високо уважаемъ предшественникъ г. Параретовъ бе успѣлъ съ своята камякъ, своего голѣмо познатоство съ Америка и съ своята неуморна дейността да засили през най-труднит времена добритъ чувства на американцитъ към България.

— Какво знаете, г. министре, за чувствата на покойния председател на С. А. щати Уйлсон към българите?

— Тѣ сж били сж много симпатични. Върхитъ голѣмни натисък, упражненъ върху него отъ разни страни, Уйлсон запази дипломатическия сношение съ България. Сенаторътъ Кингъ, тогава вълдъ неправителствена на България, сега мой отащекъ приятелъ, бе внесълъ въ Сената предложение да се обяви война на България. Тогавашиятъ министъръ на външнитъ работи г. Лансинъ ми разказа съ каква енергия Уйлсон се възпротивилъ на това предложение. По негова заповѣдъ г. Лансинъ се е явилъ предъ комитета на външнитъ работи въ сената и ми съобщилъ непоколебимото решение на американското правителство да не сжкватъ връзките си съ България. О щѣ ми каже Америка въ дѣе въ войната г. Уйлсонъ назначи единъ комитетъ отъ свои лица, които да му представя наложени върху условията, на които трѣбаше да се осъществяватъ реалъ въ Европа. Та комитетъ ми представя единъ планъ и за разрешенето на балканскитъ проблеми. Тѣ препорѣчаваше да се възвърне Добруджа на България и да се даде на България граница на изтокъ линията Еносъ—Мидия, на западъ — Струма до Орфанския заливъ, а въпросътъ за Македония на западъ отъ р. Струма да се реши споредъ волатата населеното.

— Какво е било държането на американската делегация през време на преговоритъ въ Парижъ?

Ние знаемъ само смъртно за никакъ по подкрепа въ полза на нашето отечество отъ американската делегация.

— Презъ всичкото време на преговоритъ за миръ — каза г. Радевъ — американската делегация не престана да се застъпва за България. Тя виде, обаче, по бедна не поради липса на добра воля е нея, а защото европейскитъ течения, вразбодени бже България, въ моя моментъ бже по-силни. Американската делегация трѣбаше да отстъпи съ голѣмо озорчение. Единъ отъ вѣщитъ лица въ делегацията, които Уйлсонъ бе назначилъ по балканскитъ въпроси, г-нъ Аринъ блъ Кулиджъ, професоръ по история въ харвардския университетъ, въ харвардския Америка каваля на единъ свой приятелъ: „Когато умра, ако разтворитъ сърдечното ми, ще направятъ западна Тракия. Че не можешъ да запази тази областъ за България — ще бже най-скръбнитъ споменъ въ моя животъ.“

— Останахъ ли американцитъ съ

тѣзи симпатии къмъ насъ и какви сж сегашнитъ настроения въ Америка къмъ българите?

— Въ широката публика въ Америка България днесъ предизвиква интересъ предъ всичко съ своя Царъ

Царъ Борисъ е една отъ най-популярнитъ личности въ Америка. Винаги, когато съмъ бже въ американски събрания, най-големто желание на публиката е да говори за него. Американцитъ се възхищаватъ отъ царъ Борисъ като царъ-демократъ, като спортиста и като човѣкъ създаденъ да печели сърдцата. Споредъ както американцитъ обичатъ да се изразяватъ, тѣ вжидатъ въ него едно „магнетичко личностъ“. Тѣ го смятатъ сжко за единъ отъ най-елегантно облеченитъ хора въ света. Споредъ анкетата, която единъ вестникъ бе направилъ предъ две години, вториятъ слѣдъ царъ Бориса по елегантно въ облекло то бже англичанецъ престолонаследникъ Уелския принцъ, а следъ него — кметътъ на Нью-Йоркъ.

Разбира се, такъвъ родъ интересъ къмъ нашия царъ има въ широката публика. Тѣ американци, обаче, които сж имали чѣстта да бжлатъ приети отъ него на аудиенция, като се връщатъ въ Америка, разправятъ какъ сж били поразени отъ негова широка осведоменостъ по всички въпроси на свѣтовната политика. Наговиятъ неколкокѣ политически умъ и негово то рѣкоизкуство всичко да развито по работи, които сж отъ негова спешностъ, сжко оставятъ голѣмо впечатление. Напоследъкъ Н. В. Царъ прие държавния подкрепителъ на министерството на търговията г. Клайдъ, единъ отъ най-влиятелнитъ днесъ въ Вашингтонъ хора, познатъ като приятелъ на председателъта г-нъ Хувъръ. Следъ аудиенцията си г. Клайдъ не намрише думи, какъ да изрази своего възхищение отъ познанията и политическия умъ на Царя. „Като се върна въ Америка, казва ми е Клайдъ, непременно ще говоря по радиото, за да кажа каква поддръжка заслужава България и каква е нейната Царъ.“

Трѣбаше да прибавя, че България, както била по-рано, тѣ и сега е симпатична на всички американци, които щогоде сж чували за нея. За българитъ сжествува въ Америка мнѣние, че сж трудолюбиви, че сж изпълнени съ жизнена енергия, че страстно обичатъ напредъка, че облабавятъ единъ дълбокъ демократически инстинктъ, че иматъ голѣма жажда за просвѣщение и че хрѣбро защитаватъ автмта си, като сж въ война. Не съмъ сръскалъ досега американецъ, който да е изкуталъ презъ България, безъ да е обикналъ български народъ. Американцитъ намиратъ, че между тѣ и българитъ има значителна прилика. Най-често обичатъ тѣ беззакуственитъ обращения на българитъ, понеже самитъ тѣ сж врагове на формализма.

— Въ какво конкретно се проявяватъ симпатитъ на американцитъ къмъ насъ следъ войната?

— Преимуществово филантропически — каза г. Радевъ. — Вие сигурно знаете, че отъ Америка се изпращатъ не велнажъ помощи за бжжаниитъ. Отрича се тамъ полдискитъ и слѣдъ землересенето. Не мога да забравя, че когато се получиха страшитъ известия отъ южна България за станало то бедствие, азъ като винаишъ за Нью-Йоркъ, да видя какво може да се направи за събрание помощи, поискахъ отъ единъ виделъ американецъ да ми укаже съдѣйствието си. Той все трѣбаше и въ продължението на 40 минути успѣ да е състави единъ комитетъ, въ който влязаша десетина отъ голѣмитъ имена на Нью-Йоркъ. Никого не е имало слухачитъ отъ никакъ мѣсто, безъ да намиратъ тамъ най-сърдечна отзивчивостъ. Не трѣбаше да се забравя, разбира се, че Америка помага, тѣй да се каже, на щѣло земно кѣло и че помощта, която можемъ да получимъ отъ нея, е въ зависимость отъ разпредѣленето въ бюджета на американската филантропия. Азъ не мога да ви изброя поимено tutti всички

сдружения, които сж пратили помощ на България. Трѣбаше, обаче, да посоча непременно

голѣмата благосклонностъ на американския Червѣтъ кръстъ къмъ нашата страна.

— Струва ми се, г. министре, председателстватъ на американския Червѣтъ кръстъ има въ България.

— Да. Г-нъ Джамъзъ Пейтъ дохожда въ България. Разбѣтъ се, когато бже гостъ на обѣдъ на Н. В. Царя въ двореца Врана. Той не може да говори за България, безъ да спомене какъ мило се е отнесълъ царъ Борисъ къмъ него. Царътъ го задържа въ Врана докато оздравѣе. „Всѣка сутринъ — неведнѣжъ ми разказа той — царъ Борисъ имаше въ стаата ми и приказките съ мене, докато азъ акукувахъ.“

Този епизодъ е останалъ неизличимъ отъ паметта на Джамъзъ Пейтъ. Той го разказа винаги, когато предъ американската публика говори за своитъ пътувания въ странство. Отъ мнозина съмъ чувалъ, че когато въ речитъ си тѣ и разказва въз този епизодъ, публиката избухва въ нескромни рожкопливания. Нека забележа туку, че американцитъ сж много чувствителни къмъ такива жестове и че внимаваето, което царъ Борисъ е показвалъ къмъ г. Пейтъ, разказано на американецъ, му дѣйствиува много повече, много повече може да събуди симпатии за България, отколкото десѣтъ тома книги за пропанага.

— Има ли интересъ въ Америка къмъ нашето стопанство? Напоследъкъ се заговори за износъ на доматитъ въ Америка. Какво ще ми кажете за тази възможностъ?

Икономическиятъ интересъ на Америка къмъ България

за сжкжане, не е така силенъ, както бихме желали, но тоя не може да се засили съ Дипломатическа работа, а съ установяване на връзки отъ самитъ търговци. Отъ сжкжествено значение е, щото не да можешъ да заинтересуваме нѣкоя голѣма американска фирма въ работа у насъ. Чрезъ нейното съдействие всичко, което се вижда трудно и неизвикимо, би станало по-лесно.

— Какво ще ми кажете за Юленъ компания, за която се говореше, че предложила условия за нѣкоя наши предприятия?

— Нейнитъ предложението не минахъ презъ мене, а бидоха представени направо на правителството въ София. Не знаа защо тѣ условия не се приеха и въобщо да ли бже приемливи. Но нѣма съмнѣние, че ако бжше успѣли да сключѣтъ договоръ съ Юленъ-компания, тѣ сж нейното громадно влияние на американски пазаръ би могло много да помогне за българския износъ въ Америка.

— А какво ще ми кажете за износа на доматитъ,

за които въ последно време се говори?

— Действително, въпросътъ за доматитъ е единъ сериозенъ въпросъ, ако разбира се, бже разрешенъ правилно. Трѣбаше да признае, че азъ случайно се натъкнахъ на него. Говорихъ съ нѣкоя американци за откриването на една българо-американска фирма за фабрикуване на български цигари въ Америка, когато единъ отъ присѣствувалитъ, за когото по-късно узнаехъ, че е вѣпо лице по хранитъ, ми забѣлзаше:

„Продажбата на български цигари въ Америка е, разбира се, една интересна идея, но има за българитъ по-сигурна работа, върху която искамъ да обърна вниманието ви. Въ Америка консумацията на консервирани зеленчуци се увеличава постоянно. Тѣ се насърчаватъ отъ правителството, главно отъ санитарнитъ власти. Нуджитъ отъ консервирани зеленчуци на американския пазаръ се увеличаватъ отчасти отъ мѣстното производство, отчасти отъ чужбина. Само консервирани доматитъ миналата година се внесоха за около 800 милиона лева. Тѣя доматитъ идатъ почти изключително отъ Италия, главно отъ Неаполъ, а азъ зная положително, че доматитъ на южна България, особено отъ долината на Марица, сж несравнено покусити отъ италианскитъ. Изобщо зеленчуцитъ отъ южна България

Патроненъ празникъ. Софийското колеалчно дружество вчера празнува своя патроненъ празникъ. Въ църквата „Св. Са. Кирилъ и Методий“ бѣ отслуженъ молебенъ. Следъ това колеалчитъ имаха другарска срѣща.

Визитниятъ гавезъ диринтъ на нашата Народна опера проф. Исая Добровенъ е ангажиранъ презъ сѣгашния сезонъ за четирѣ месеца тогостуващъ диринтъ въ разни градове въ Америка. Освегъ това, ще гостува на следнитъ първоклассни оркестри въ Европа: на латвийския Гевендаушъ, на франкфуртския а/м „Музеумъ Геселшартъ“, на берлинската филхармония и на лондонския симфонически.

Вчера по обѣдъ се запля ели баракъ на ул. Стефанъ Караджа 20, въ който имало дѣрва и талашъ. Пожарната команда пристигна скоро и поможатъ бѣ бързо загасѣтъ при невъзможности вагуби.

Държавниятъ изпитъ на тѣснѣтѣ ще се произведе въ София отъ 1 до 15 декември. Заявления се бжлатъ приемани до 20 ноември.

На ирише „Левски“ днесъ, 3 и пол. ч. слѣдъ пладене, ако времето бже хубаво, ще се състои голѣмъ мачъ между „С А 23“ и „Спорт-клубъ“. Мачътъ е съ очаква съ голѣмъ интересъ, тѣй като силитъ на двата клуба сж почти равни.

Въ четвъртъкъ, 13 т. м., о и четвъртъкъ часа слѣдъ обѣдъ въ Военния клубъ XII Симфониченъ концертъ отъ Академическия симфон. оркестръ. Диринтъ. Саша Поповъ.

Юбилей на българската стенография. По случай 50-годишнината отъ възнеждането на стенографията въ България и честванеяе паметта на приспобителя ѳ, покойния словенецъ Антоанъ Безенхекъ, Българското стенографско дружество „Българописъ“ въ София устройва на 16 ноември т. г. въ салона на „Славянска беседа“ тържествено събрание и обща стенографска изложба.

Вестникъ „Правда“ въ понедедѣнитъ има да излязе.

Храмовъ празникъ. Вчера бѣ хранилтъ празникъ на столичната църква „Св. Димитрий“ въ кварталъ „Хаджи Димитрие“ — Полене. При стѣпане на много богомолци, еи Варлаамъ и арх. Софроний отслужиха литургия.

Времето. Споредъ свѣденитъ на Ц. М. С. и Главната дирекция на железницитъ, вчера въ цѣлата западна половина на страната — до Пловдивъ въ Южна България и Плевенъ, Червѣтъ-Брѣтъ въ Северна България — времето е било джидовито.

Жетвартъ, новостъ отъ Йор. Йонковъ, второ преработено издание. Издава Хемусъ А. Д.-ул. Солунъ 65. София. Цена 60 лв.

Надминаватъ по качество зеленчуцитъ на цѣла Европа. Съветватъ е в а щѣ по правителство да обърне сериозно внимание на този въпросъ, защото отъ износа на консервирани зеленчуци, преди всичко на доматитъ, се иматъ единъ приходъ, който единъ денъ ще надмине всички очаквания.

— Какъ се гледа въ Америка на нашата литература?

— Доколкото зная, има единъ интересъ къмъ българската белетристика. Името на Елисъ-Пейтъ е вѣе доста известно въ чисто литературнитъ кръгове. Неговнитъ малкъ разказъ „Волтъ“ се счита за единъ шедьовъръ. Станъ Христѣвъ, малкъ македонецъ, който е единъ блестящъ белетристъ въ Америка, и обнародва разказъ въ най-добритъ литературни списания, ми каза, че Йонковитъ и Караличевитъ разкази сжко се харесаватъ. Напоследъкъ единъ американецъ ми говори съ голѣмо възхищение за запискитъ на Захари Стояновъ, частъ отъ които prevedени на английския тоя чѣл.

Да не забравя да ви кажа, че въ американскитъ университетски срѣди се забѣлзавя единъ растѣтъ

интересъ къмъ българската история

Студентитъ отъ голѣмитъ университети, като Хорвардъ, Беселъ, Принстънъ готвятъ докторски тези на теми отъ българската история: Черковнитъ въпросъ и осановането на Евхархията, руско-българскитъ отношения презъ царуването на князъ Александъръ, Чуждитъ влияния въ рху българското възраждане, създаването на Балкански съюзъ, причинитъ на междусююзническа война и пр. Велики студентитъ идватъ при г. Параретовъ и мѣтъ за уаптане и по-белетриграфия. Нѣкоя отъ тѣхъ ще се посѣтѣтъ България, за да допълнятъ своитъ данни. Надявамъ се, че отъ тѣхнитъ книги ще се хвърли нова свѣтлина върху нашето минало.

М. Г.